

Luftangreb

De fleste oplysninger her er uddrag fra: Styrket Ned af Dan Chr. Christensen, udgivet på Frihedsmuseets Venners Forlag. Bogen rummer et væld af oplysninger, hvorfor jeg varmt kan anbefale den til nysgerrige, der vil have et mere fyldestgørende billede.

De allieredes bombetogter mod Tyskland foregik for det meste med overflyvning om natten af dansk territorium. Jeg (ÅS) befandt mig tilfældigt på en ferietur på det sydlige Lolland, da man bombede Kiel i et dagangreb.

I mere end en time lød maskinernes brummen, og i hundredvis kom flyene med vingspids mod vingspids. De næste nætter kunne et ildskær ses på nattehimlen, trods afstanden.

Kiel var i brand. Flere fly styrtede ned eller nødlandede, men selv om vi med lynets hast søgte ud til maskinerne i det svært fremkommelige, opdæmmede område, kom vi for sent.

Tyske soldater kom før os. Vi fandt ingen spor af overlevende. Men selv om vi havde, tvivler jeg stærkt på, at vi havde været i stand til at skjule dem og få dem i sikkerhed til Sverige, dertil krævedes mere end god vilje, nemlig organisation og mange danskeres indsats.

Men bombardementerne kostede de allierede dyrt.

I løbet af krigen forulykkede omkring 300 fly over Danmark ved nedstyrtning eller nedskydning. Besætningerne udgjorde mere end to tusinde mand. Næsten et hundrede blev reddet af modstandsbevægelsen.

58 blev samlet op i Nordsøen af danske fiskefartøjer og sejlet til England. Men to hundrede blev pågrebet af danske eller tyske myndigheder undertiden efter tips fra lovlydige danske borgere, næste destination var fangenskab i Tyskland til krigsafslutningen.

1.700 allierede flyvere blev dræbt i dansk lufterum eller ved nedstyrtning i havet. De tyske natjageres effektivitet var beroende på, at de kunne starte fra flyvepladser bygget af danskere og blev dirigeret fra kommandocentralen Fliegerhorst Grove, det nuværende Karup.

Danske industrivirksomheder producerede avanceret udstyr til disse natjagere, hvilket bevirkede, at BOPA fik ordre direkte fra de allierede om at smadre disse fabrikker. Neutrofon, Torotor og Always er nogle af eksemplerne på dette.

Danmark var således en aktiv og særdeles vigtig brik og støtte for tyskerne i luftkrigen, og det officielle Danmark (Samarbejdspolitikkerne) placerede Danmark som en tysk vasalstat med få civilt ulydige borgere.

Nutidens unge kan meget vel få indtryk af, at den danske befolkning gik rundt i evig frygt for luftangreb og at disse, havde et langt større omfang, end de havde i virkeligheden.

Flertallet af luftalarmer skyldtes overflyvninger. Beskadigede fly smed ofte deres resterende bombelast, sædvanligvis på øde steder for at spare bensin og for bedre at slippe helskindet hjem igen.

Oversigt for alle besættelsesårene:

Luftangreb blev udført mod:

- 1.** militære mål: Lufthavnene ved Ålborg og et enkelt angreb mod Nyborg
- 2.** industrielle mål: Burmeister & Wain i København
- 3.** tyske politihovedkvarterer i Odense – Århus og København
- 4.** tog

Civile danske ofre

- 1.** Ålborg: 1 person – 2 børn dræbt
- 2.** B & W: syv personer dræbt, 26 såret
- 3.** Shellhuset – Den franske Skole
13 voksne og 86 børn blev dræbt på skolen,
andre steder i byen dræbtes 11 voksne og 2 børn.

På Shellhuset skal omkring 100 personer, tyskere og danske fanger have mistet livet.

2 medlemmer af Danmarks Frihedsråd undslap.

5 måske 6 fly – 9 flyvere gik tabt.

Gestapos Hovedkvarter i Århus bombes af RAF;

100 tyskere og 17 danskere omkom.

Gestpos Hovedkvarter i Odense bombes.

4. Dræbte og sårede ved luftangreb mod tog:

DSB Lokomotivpersonel: 12 dræbte – 4 såret

Civile: 45 dræbte – 64 såret

Angreb på Ålborg – danske reaktioner

Ålborgs lufthavne var strategisk tyskernes vigtigste støttepunkt. Herfra startede de den hidtil største luftbro til Norge. Der hersker ingen tvivl om, at havde Den danske Hær villet og kunnet sinke tyskernes brug af lufthavnene med blot 12 timer havde okkupationen i Norge fået et ganske andet forløb, havde måske endda slået fejl.

Et godt eksempel er tyskernes bombning af fæstningen Oscarsborg i Oslofjorden. Herfra havde man sænket det tyske krigsskib Blücher, men blev til gengæld bombet en time senere af fly, som var startet fra Ålborg. Lufthavnens betydning belyses bedst ved de gentagne engelske angreb på trods af de store tab, man led.

De engelske maskiner blev observeret allerede, da de kom ind over dansk område, således at når de var i nærheden af målet, stod tyskerne grydeklar ved de danske luftværnskanoner, som den danske hær havde foræret dem som tak og gengæld for god behandling.

9 engelske maskiner gik tabt. Beboerne i Pandrup blev noget duperede, da to engelske flyvere kom spadserende ind i landsbyen og spurgte beboerne:

«Please! do You speak english?»

Ustyrlig nysgerrighed?

Politimesteren i Ålborg var forfærdet over folks letsindighed under angrebene, de stod ikke blot på gader – stræder – altaner, men også langs havnefronten – aldeles ubeskyttede mod maskingeværild – luftværnets granatsplinter og evt. bomber. Han indførte derfor udgangsforbud fra ni aften til kl. 4.30 morgen.

Folk blev opfordret til at lade deres lejligheder og huse stå uaflåede af hensyn til redningsmandskabet. Hvor utroligt det end kan lyde, var tyverierne minimale. Men ikke mindre end 3.000 mennesker forlod byen, hvorfor en ledig seng i omegnen blev en mangelvare. Da skolerne igen åbnede manglede to tredjedele af eleverne – de var på landet.

Nyborg

Et eller to fly nedkastede bomber – hvad målet var, er uopklaret. Det kan have været færgelejerne eller oliedepoter. Skaderne var ubetydelige og der var ingen ofre.

Burmeister & Wain

1943: 27. januar; B&W bombes af RAF

En afdeling på otte Mosquitomaskiner fløj ind over Vestjylland, fortsatte over Sydfyn og Sydsjælland og steg op til stor højde ude over Østersøen. Her slog de motorerne fra og satte i et svæv kursen direkte mod København.

Flyene havde igen slået motorerne til, da de fløj ind langs Amagers kyst. Målet for angrebet var Burmeister og Wain på Christianshavn, en fabrik, der producerede dieselmotorer til ubåde.

Samtidig med, at angrebet fandt sted, forespurgte man i det engelske underhus, hvor længe vil den engelske regering tolerere, at B&W fremstiller motorer til tyske ubåde?

Man må sige, at svaret faldt ret prompte.

Der er skrevet en meget levende og meget spændende beretning om flyvernes livsfarlige tur, som foregik i et modbydeligt vejr med en meget ringe sigt, som blev næsten katastrofalt dårlig, da vindspejlene isede til. Men netop fordi de strøg hen over Nordsøens bølgetoppe, nåede de uset den jyske Vestkyst.

Hver maskine havde fire bomber á 250 kg.

På Christianshavn og Islands Brygge faldt 32.

En del af de bomber, der faldt i boligområdet var tidsindstillede, hvorfor store boligområder blev evakueret.

Den materielle skade på B&W var to millioner kroner.

Skaderne udenfor værftet beløb sig nogenlunde til det samme. Efter at have fejlet glasskår sammen i et par dag kunne virksomheden fortsætte som før.

Sabotageorganisationen BOPA foretog flere vellykkede aktioner mod B & W, Christianshavn, BURWAIN og skibe på B & W's skibsværft på Refshaleøen. Ved disse aktioner blev de mest sårbare og de for produktionens mest betydningsfulde installationer sat ud af drift i længere tid.

Uden al tvivl har danskerne sandet, at den billigste og mest effektive måde at bekæmpe de tyske terrorister på, var ved sabotage.

Englændernes begrundelse for bombardementet var de tyske ubådes og luftbombardementernes effektivitet, som bragte England på randen af sammenbrud.

Sænket skibstonnage:

september 1939 – juni 1940: 2 millioner t. skibstonnage;

juli 1940 – december 1940: 2,5 ” ”

juli 1941 – december 1941: 1,5 ” ””

januar 1942 – juni 1942: 100.00 t. mere end 1000 skibe.

Danmark afleverer uden sværdslag 6 motortorpedobåde for kul (siger man) på dette tidspunkt, hvor England er i knæ.

Kunne man ikke have sejlet dem til Sverige? Forsøgte man?

Kunne man ikke have smadret dem? Sølle 60 kg. trotyl, ikke mere end hvad en mand selv med krydstok, kan bære under den ene arm, blot anbragt de rigtige steder, havde været nok.

Hver anden danske sømand, der sejlede for de allierede, mistede livet. Havde vore søfolk ikke sejlet for de allierede, havde vi da fået krig med England? Spillede politikerne hasard?

Hvis de gjorde, hvad var baggrunden?

Hvad var deres motiv? Kan udleveringen af 6 motortorpedobåde tolkes som andet end en handling til gunst for tysk krigsførelse og med det danske folks ve og vel som indsats?

Risikerede Danmark, at komme i krig også med England?

Propaganda – tysk censur

De danske aviser fik tilladelse af den tyske censur til at udmale englændernes meningsløse bombardement af en åben by og dens danske civilbefolkning, og hvor elendige englænderne var til at ramme målet.

Det skortede ikke på dramatiske billeder fra beboelsesejendomme, en sukkerfabrik og en lometørklædefabrik, som stod i lys lue, men det blev kun lige nævnt, at naboejendommen til Sukkerfabrikken også var ramt.

Selv den største dumrian vidste, at denne nabo var B&W.

Billederne er fra Islands Brygge i København.

Bombardementet var det sidste, som de allierede rettede mod industrianlæg i de besatte lande. Bombardementerne i Holland og Frankrig havde så mange civile ofre, at man frygtede befolkningen skulle tage afstand fra de allierede.

En anden virkning blev, at danskernes holdning til sabotage ændredes – enhver med lidt fornuft kunne se, at sabotagen var den billigste løsning.

**32 bomber a 250 kg.! 8000 kg. blev droppet
BOPA standsede produktionen i måneder med 90 kg**

Første fly i angrebsbølgen udløste sine bomber to sekunder for tidligt, de faldt derfor alle på Islands Brygge i beboelsesejendomme. Alle fire bomber var tidsindstillede, én blev fjernet af dansk militær.

Bomberne fra fly nr. to og tre faldt i og ved sukkerfabrikken, de fire sprang straks, tre blev demonteret. Den sidste blev sprængt i maskinhallen, som blev ødelagt. De fire bomber fra maskine nr. fem ramte damperen Baldur, et tag og værftets arkiv. Bomberne fra fly nr. seks var alle tidsindstillede, de blev bortsprængt, hvorved drejerværkstedet og Christianskirken blev beskadiget. Bomber fra fly nr. syv og otte faldt i havnen, to ramte Knippelsbro og lommeværkstedet.

En engelsk maskine ramte ledninger ved Holbæk og styrtede ned.

Begge flyvere blev dræbt. Tyskerne meddelte, at de havde skudt ni maskiner ned, altså en mere, end der var startet fra England.

De beskyldte englænderne for at have skudt på danskerne med maskingeværer og maskinkanoner.

Vor oplevelse af bombardementet

Hjemme er vi klar til aftensmaden, da vi hører flyvemaskinemotorer, der går for fulde omdrejninger, vi styrter til vinduerne, og fra vor fjerde sal ser vi fire – fem maskiner drøne forbi, men Royal Air Forces mærker på flyenes sider nåede jeg dog at opfatte i farten. De susede forbi lige over vore hoveder.

Det så ud, som om de fløj nede mellem hustagene, men selvfølgelig har de været højere oppe, måske i en højde af 30 – 40 meter.

Sirenerne startede deres gennemtrængende hyl, og luftværnsskyts satte i med sin skratten, blandet med lyden fra maskinkanoner og nogle høje hule drøn.

Kan det være bomber? Granatsplinter klirrede mod gadens asfalt, men ingen ænsede det; på trods af, at granatsplinter er uhyre farlige, de flænger, flænses igennem alt, de lemlæster. Krigens farer, dens alvor, var endnu ikke gået op for os danskere, engelske bomber har adresse, de er rettet mod tyskerne, os gør de ingenting.

Ingen tænkte på at søge i beskyttelsesrum, det var jo vore venner – englænderne, der bombede, os gør de ikke fortræd, vi er danske, vi har ikke gjort noget, vi er neutrale. Vi er ikke med i krigen.

Vor nysgerrighed, vor uvidenhed, vor viden om krigens sande væsen var ukendt land for os, og endelig var vi vel udstyret med de samme mærkelige, psykologiske mekanismer som alle andre; en overbevisning om at ulykkerne ville ramme alle andre, blot ikke lille mig.

Velsagtens en del af forklaringen på, at man igen og igen har kunnet drive soldater ud i den visse død.

Maden blev hurtigt slugt, vinduerne stod åbne, og snart kunne vi høre folk diskutere de sidste rygter. Afblysningen kom, en lang hyletone, og så drog jeg ind mod byen.

Der var sort af mennesker i alle aldre, og snart var der en veritabel trafikprop, brandbiler og ambulancer for hylende af sted, kursen var mod Islands Brygge og Christianshavn.

En kvælende, sort røg væltede mod aftenhimmelen, det var sukkerfabrikken og en lommetørklædefabrik, der brændte, og senere kunne vi se et ildskær, der hvor udenrigsministeriet ligger i dag.

Men det var umuligt at få klar besked. Ingen var dog i tvivl om, at flyene havde kastet bomber.

Kommentar

Under krigen og senere har jeg haft den opfattelse, at vi ved at udføre sabotage skånedes den danske befolkning for luftbombardementer.

Kendsgerningerne er dog, at de allierede ved blandt andet luftbombardementer af Philips Fabrikkerne i Holland og Renault fabrikkerne i Frankrig påførte civilbefolkningen så store tab, at de allierede frygtede, at befolkningens vrede ville blive så stor, at den videre krigsførelse ville ske uden folkelig støtte.

Derfor besluttede de allieredes overkommando at stoppe bombing af industrier i alle de besatte lande.

Bombardementet af B & W blev det sidste mod industrimål.

Gestapo - Shellhuset – Den franske Skole - marts 1945

R.A.F. bomber det tyske politis hovedkvarter i København -

Her bringer jeg kun nogle få hovedpunkter af selve angrebet.

Den øverste ledelse af modstandsbevægelsen var i den største fare for at blive tilintetgjort fuldstændigt. Flere medlemmer af Frihedsrådet sad arresteret på Shellhuset, og da store dele af regionsledelserne var sat ud af spillet, frygtede man, at tyskerne nu var i stand til at lamme hele modstandsbevægelsen.

Derfor bad denne de allierede om at bombe Shellhuset.

Et fly i første angrebsbølge styrter ned i en skole med børn.

Den største katastrofe i Danmarkshistorien?

Gestapo lammet? Men – til hvilken pris?

Jeg holdt møde på Grundtvigsvej med én af gruppelederne om den forestående sabotage mod radiofabrikken Always, da fly med rasende fart suser hen over vore hoveder. Dumpe drøn lyder.

Jungletelegraferen melder: «*De har ramt en skole.*»

Hvad er sket? Op på cyklen og af sted.

En katastrofe uden fortilfælde i Danmark, men også med en befolkning, der desperat gjorde sit yderste for at hjælpe i nødens stund, var et af bombardementets resultater.

Kalkstøvet og røgen fra brandene var kvælende. Selv ved den mindste anstrengelse pustede, stønnede og gispede vi for at få luft. Mænd og kvinder strømmede til.

Uden at tænke på den risiko, de løb, trængte de ind i ruinerne, hvor hele mure endnu stod og vaklede. Det halve af bygningen var styrtet ned, højt oppe på en trappeafsats stod en ældre nonne.

Det meste af hendes tøj var flået af.

Bad hun om hjælp til sig selv? Nej. Hun råbte ned, hvor hun troede børn lå begravet under murdyngerne. Om det var bagved eller ude til siden, aner jeg ikke. Det brændte og enhver tanke om at nærme sig det flammende bål kvælende røg var på forhånd udelukket. Heden var uudholdelig.

At orientere sig, at se ud, var næsten umuligt for murstøv og røg. Hurtigt formerede vi kæder, så snart et barn var gravet fri, var der andre, der løb ud med det til folk, der bragte det på hospitalet. I begyndelsen på alt, der bare kunne trille.

Mange bybude dukkede op, deres trehjulede ladcykler var velegnede ambulancer. Med de bare næver hev og sled vi i murbrokker, i bjælker, i brædder, og snart var vore hænder et sørgeligt syn, vi rev os på søm, på glas osv. Men værst var kalkstøvet.

Vi hev efter vejret. Nu var brandfolk dukket op, men de forsvandt lige så hurtigt igen. Første bølge af brandfolk skulle blot finde frem til, hvor og hvordan man bedst kunne sætte ind. De næste brandfolk dirigerede os, og der begyndte at komme system i tingene, alle gjorde deres yderste. Vi masede med en dør, længe, alt for længe; en brandmand kom til, med få slag fra sin økse sprang døren op, så nemt var det, når man altså kunne.

Børn lå under en mur, bjælker blev vristet løs rundt om for at blive stukket ind som løftestænger; igen blev vi dirigeret af et par brandmænd, et par piger blev trukket ud, den ene brandmand spørger:

«Kan I holde lidt endnu?»

Han kravler ind, vi er ved at segne, men folk strømmer til og løfter – løfter, han trækker et barn lidt ud; et barnehoved med et par meget store øjne kommer frem. Han løfter stille armen, giver tegn til, at vi godt kan sænke muren ned igen. Pigens øjne er rolige, hun ved, at hun skal dø. En kvinde kravler hen til barnet, snakker til hende og stryger hende over håret.

Nu bliver der råbt efter folk, som vil kravle ned i kældrene. Nonner bringer børn frem, vandet driver af dem, de er ved at være færdige, de har brugt alt, hvad de har i sig og lidt til.

Vand og gas var strømmet ud i nogen tid, man skal bruge vand til slukningen, så det er ikke bare at lukke, men gasledningerne er afbrudt nu. Da vi kravler ned, bliver det sagt igen og igen, «*pas på gas*».

Børn bliver stadig bjærgt fra kældrene, men ikke ret mange. De fleste børn var ude på gangene, på vej ned ad en trappe, da alarmen lød, samtidigt med at fly og bomber faldt.

Om mine fornemmelser er rigtige, ved jeg ikke, da man jo intet kunne se, men jeg anede ligesom en skakt. Stedet, hvor trappen med de mange børn havde været. Hvor længe jeg arbejdede i ruinerne, aner jeg ikke, næppe mere end nogle få timer, en måske to, man orkede simpelt hen ikke mere. Der strømmede jo også hele tiden friske folk til.

Men brandfolkene blev ved. Deres indsats var simpelthen formidabel. Jeg var og er stadig fuld af beundring og taknemmelighed over deres effektivitet, deres dygtighed og over deres helhjertede indsats. Derfor, når man i vore dage fra politisk hold snakker om privatisering af vore offentlige redningsvæsener, er jeg konsekvent imod, uden disse brave redningsfolk havde katastrofen kostet endnu flere uskyldige børns liv.

Civilforsvar – luftmeldetjeneste

Omsider kom de fleste af landets sirener til at virke. Da de blev afprøvet hver dag kl. 12 stillede alle velhavere deres ur – aldrig før har Danmarks ure gået så præcist. Et civilforsvar med indkaldt personel og div. katastrofemateriel opstod, alt mere eller mindre på frivillighedens basis.

Danske kvinders Beredskab – i daglig tale med absolut fejl adresse til de finske lotter besmykkede de sig med tilnavnet Lotte. Muligvis og sandsynligvis øver jeg dem uret med denne beretning:

De frivillige som havde deltaget i redningsarbejdet ved Den franske Skole blev tilbudt forplejning og førstehjælp i et nærliggende teater. Vi fik nogen forplejning, men først og fremmest vand. Uanset hvor meget vi havde børstet vort tøj stod kalkstøvet alligevel ud i en sky. Fysisk var vi i bund, psykisk var vi slået ud – stemningen var trykket – depressionen var fremherskende. Nogle Lotter sørgede godt for os og fik endog tid til trods travlheden at forbinde vore hænder. Nogle enkelte af dem var nogle forfærdelige overklasseløg, de var mere optaget af at tage sig ud og føre sig frem.

Kan alle se mig? Kan alle høre mig? Er jeg ikke dejlig?

Var make up' en i orden? Sad sømmene på silkestrømperne lige?

De fjollede forvirrede rundt og lavede ikke andet end rav i den. De ligefrem konkurrerede om at stå på scenen og sende meddelelser ud til de ulykkelige forældre om, hvem der var dræbt, og hvem, der var fundet. Deres affekterede, hellerupske papegøjesnak vidnede tydeligt om hvorfra de kom.

Dette var deres store dag på scenen i rampelyset.

Denne karakteristik er nok ganske rammende, da uniformering og rekruttering vidnede om, at det centrale for disse småborger - fruier var underholdningsværdien.

Nu skal man dog ikke lige glemme, at ude i kulisserne sled mange djærve lotter ubemærket for at hjælpe bedst muligt.

Men de «krukkede» kunne jeg nu godt have unværet.

Over det ganske land var ca. 800 luftmeldeposter bemandedt overvejende med frivillige.

Efter katastrofen på Den franske Skole, blev luftmeldetjenesten kritiseret for at have svigtet i og med, at man ikke i tide havde slået alarm. Man undskyldte sig med, at tyskerne havde forbudt alarmering.

I bunkers – i beskyttelsesrum 1940

I København og de fleste byer blev pladser og parker forsynet med bunkers og dækningsgrave.

900 bunkers i København; i Tivoli indrettedes tilflugtsrum til 20.000. Lød Luftalarmen ved nattetide – var det kun ganske få nattevandrere, der søgte beskyttelse dér.

De var uopvarmede – forsynet med hårde træbænke og ulækre, da flere brugte dem i mangel af offentlige toiletter.

På grund af den herskende bolignød og at ingen kendte dagen i morgen fandt mange unge her et sted, hvor de kunne lade deres seksuelle lidenskaber få afløb i en mere end uromantisk hyrdetime.

Flere billeder viser danskere i fuld galop på vej til beskyttelsesrummene i dagtimerne – men det er som så meget andet ikke, hvad jeg husker. Danskerne er flegmatiske – lidt kropsdovne og veludstyret med en overdreven optimisme – her går det godt.

Hvis man gik i bunkers eller beskyttelsesrum var det primært, hvis en ordenshåndhæver i form af en betjent med føl var i sigte.

En bøde virkede afskrækkende og satte fart i selv de sløveste.

Om natten var det mere end en overvindelse at forlade den varme dyne og gække ned i kulden.

Skær af formildende romantik manglede så absolut.

120.000 husvagner forsøgte med mere eller mindre held med sin myndighed som ballast i armbindet og udfoldelse af diplomatiske evner at få alle væk fra dynen og ned på træbænken i kulden. Nogle havde klunset tæpper, lænestole og divaner, men træbænke var de fleste dømt til. De mange alarmer til tider gjorde, at man var snydesøvnig og børnene sad i skolen ret op og ned og sov.

Men trængslerne skabte et vist sammenhold – og snakken gik. Der var altid mindst én, der vidste præcist, hvad der skete. For mig var denne pølsesnak bedre end en sovepille.

En familiefest havnede i kælderen og alle var hurtigt enige om, at når man nu var begyndt kunne man lige så godt fortsætte i kælderen. At familien hentede resterne fra middagen og gavmildt uddelte de igennem lang tid opsparede bajere og sprut, fjernede straks enhver modstand.

Det blev en ret så munter luftalarm.

Medens bygningen af beskyttelsesrummene fandt sted, befandt mange byers pladser sig i et uoverskueligt rod.

Mange blev fjernet efter krigen, men hvis du kigger ind i parker og anlæg, kan du stadig finde resterne af dem.